

sange og Ballader fra den ældre Middelalder (Grundlaget for Artus-Romanerne og andre Ridderdigtninger), og det samme er Tilfældet baade for Skotlands og Irelands Vedkommende. Den walisiske Literatur alene har frembragt Skrifter af virkelig Værd og fra nyere Tid*). Baskerne i Frankrig have ikke mindre end 3 særskilte Dialekter, og deres Landsmænd i Spanien lige saa mange. Der findes i dette Sprog fra gammel Tid Folkeviser, især historiske, Romancer, Satirer og en ejendommelig Slags Skuespil, kaldte „Pastorales“, nærmest Tragedier om legendariske eller historiske Æmner (et af de nyeste omhandler Napoleon den førstes Fald). Ogsaa fremtraadte i det 16de og 17de Hundredeaar et Par ret mærkelige Digttere; men skjønt der allerede findes en trykt baskisk Bog fra 1545, omfatter den senere Literatur dog næsten kun Andagtsbøger og Psalmer, og fra den nyeste Tid kun enkelte Digtninger, t. Ex. om Baskernes Udvandring til Sydamerika, og et Par andre

Skrifter*). Endnu mere splittede ere Ladinerne, skjønt deres Tal er meget ringere. Alene i Tyrol er der to Dialekter, den ennebergske og den grödnerske, af hvilke den sidste endda falder i flere Underdialekter, omtrent som i Nord-Frisland en for hver lille Bygd. I Graubünden deler det vestlige, romaunske Sprog sig i to Grupper, og det østlige, engadinske sig ligeledes i to, som yderligere spaltes. Derimod er der en forholdsvis stor og tidlig Literatur: allerede fra 16de Hundredeaar Oversættelser af bibelske Bøger og andre Andagtsbøger, bibelske Skuespil og episke Digte, senere nogle historiske Skrifter og fra vor Tid Digtninger af forskjellig Art og, som det synes, ikke uden Værd. Ogsaa er der siden 1836 i Graubünden udkommet flere Ugeblade, om end kun et Par have holdt sig igjennem en længere Aarrække**). Hvor kan man under saadanne Forhold tro, at en lille Stamme i Længden kan holde sig jævnsides med store Nabofolk?

*) *Vapereau*. Dictionnaire univ. des littératures. 1876. S. 325, 848 og 562. *Phillips*. Wales. 1849. S. 573.

*) *F. Michel*. Le Pays Basque. 1857. S. 43—92 og S. 440—536.

***) *F. Rausch*. Geschichte der Literatur des Rhäto-Romanischen Volkes. 1870. S. 27 og S. 56—158.

Edouard Desor †,

af Ed. Erslev.

Naar man besøger de større Byer i Schweiz, er der bl. a. ét, man kommer til at tænke paa og undres over, nemlig den Mængde fremragende Videnskabsmænd, som dette lille Land har frembragt; thi paa saa godt som alle Videnskabens Omraader have Schweizere ydet noget stort. I Universitetets Festsal i Basel findes over 100 Portrætter af Baseler-Lærde, hvoribl. Reformatoren Oekolampadius, Kosmografen Seb. Münster, Kemikeren Schönbein (Opfinderen af Skydebomulden), Matematikerne Bernouilli og Euler o. s. v., og her levede ogsaa Erasmus fra Rotterdam i Landflygtighed; i Zürich mindes man Zwingli, Konrad Gesner („den tyske Plinius“), Fysiognomikeren Lavater, Pædagogen Pestalozzi, Filologen Orelli, Fysiologen Kölliker o. s. v., og i Genève er Rækken saa stor, at man næsten kommer til at tænke paa Paris, saaledes Rousseau, Botanikeren de Candolle, Geologen Brongniart, Fysikeren de Luc, Statsministeren Necker, Historikeren Sismondi, Kartografen Dufour, Alpernes Beskriver de Saussure, Astronomen Mallet o. s. fr.,

ikke at tale om alle de navnkundige Folk, der have levet længere Tid i eller i Nærheden af denne By: Voltaire, Milton, Shelley, Humphry Davy, Gibbon, de Charpentier o. s. v. Ogsaa i vore Dage er der et overordentlig stort videnskabeligt Liv i Schweiz, og ved hvert af Landets Universiteter findes der Videnskabsmænd af høj Rang. — Kunsten har derimod aldrig indtaget noget fremragende Standpunkt i dette Land, og den gjør det heller ikke nu; i de forskjellige Byer er der vistnok Kunstsamlinger, men de indeholde ikke meget, uagtet Baseler-Samlingen er den rigeste i Verden paa Ting, der skrive sig fra Hans Holbein d. y.; af Malere har Schweiz kun frembragt to meget fremragende, nemlig Landskabsmaleren Alex. Calame og Leopold Robert. Af Musikere kan Landet ikke opvise nogen eneste af Betydning.

Iblandt Schweiz's fremragende Videnskabsmænd var indtil forrige Aar *Ed. Desor*, og da han tre Gange har været i Norden, og da han har leveret et Arbejde, hvori han,

støttet paa eget Syn, giver den rette Opfattelse af Overfladeformerne hos os, foruden at han med stor Kjærlighed i flere Retninger har fulgt den videnskabelige Stræben i Danmark, er det i sin Orden, at han mindes paa dette Sted. Kilderne til det efterfølgende ere dels flere Minde-skrifter, vi have truffet under et Ophold i Schweiz, og dels mundtlige Oplysninger, man har givet os dér i Landet. — Han var af fransk Æt og fødtes 1811 i Nærheden af Frankfurt am Main. Efter at have fuldendt sine Studier i Giessen og Heidelberg, rejste han til Paris, hvor han paabegyndte en Oversættelse af Ritters „Erdkunde“; en Ildebrand ødelagde imidlertid Op-laget af Bogen, og Desor rejste nu til Bern, hvor han, heldigvis! traf sammen med Schweizeren *Louis Agassiz* fra Kanton Freiburg; da denne sidste, som paa den Tid syslede med sine Undersøgelser over fossile Fisk, ønskede en Sekretær, overtog Desor Pladsen som saadan, og han kom saaledes til Neuchatel, hvor Agassiz var ansat. Desor var den Gang 26 Aar gammel.

At Agassiz havde overordentlige Evner som Viden-skabsmand, er noget, som alle vide, og som et Exempel herpaa kan man nævne et lille Træk, som vor *Eschricht* holdt meget af at fortælle. Da Agassiz som ung kom til Paris og var i Besøg hos Cuvier, der netop den Gang samlede Notiser og lod udføre Billeder til et Værk om de fossile Fisk, blev den store franske Zoolog saa betaget ved et høre paa den unge Schweizer, at han tilsidst udbrød: „De og ikke jeg skal udgive Værket om de fossile Fisk“. Men Agassiz havde desuden andre Egenskaber, der, kan man gjerne sige, gjorde ham til noget enestaaende: han udøvede nemlig en hel mærk-værdig Indflydelse paa sine Omgivelser, og der var noget magnetisk ved ham, som man ikke kunde modstaa, hans livlige Aand kastede sig med Iver over mange Slags naturhistoriske Æmner, og han fik alle til at følge sig; hertil kom hans smukke Ydre, hans fine Væsen og hans Elskværdighed imod alle; han kjendte heller ikke noget til videnskabelig Skinsyge, og han var i Modsætning til mange andre af hans Kaldsfæller altid rede til at hjælpe de unge uden at frygte for, at de skulde finde paa noget, som han ikke kjendte til. Hans Elev *L. Favre* har i sin Mindetale over ham netop i denne Retning givet ham et smukt Vidnesbyrd. Da Agassiz var kommen til Amerika (Desor drog senere dertil), holdt han bl. a. Forelæsninger i Boston over Fiskene, og det Bifald, hvorunder disse Forelæsninger modtoges, var umaadeligt; der var Plads til 3,000 Tilhørere, men over 12,000 havde ladet sig indskrive, og der blev saa trukket Lod om, hvem der skulde være de lykkelige. Billet-sjoverne gjorde gode Forretninger og fik indtil 5 Dollars

for hver Billet til en Forelæsning. Desor spurgte en Gang en af de mange Damer, der hørte disse Forelæsninger, hvad Interesse hun kunde have af at faa at vide f. Ex. om Østersen har et Hjærte eller ikke. „Aa!“ svarede hun, „det har jeg virkelig slet ingen Interesse for; men, ser De, jeg betragter Agassiz, jeg lytter til Klangen af hans Stemme, jeg . . . beundrer ham; jeg skal nemlig sige Dem, jeg er lidt af en Kunstnerinde!“ *Eschricht* talte ogsaa jævnlig om disse Egenskaber hos Agassiz, og han var stolt af sit Venskab med ham; den tyske Oversættelse af sit Værk om Hvalerne dedicerede *Eschricht* ogsaa til sin navnkundige Ven.

Til Agassiz kom altsaa Desor, og de to Mænd levede nu 10 Aar sammen i inderligt Venskab og med det største Fællesskab i Interesser. Til dem sluttede senere *Carl Vogt* sig, og han har bl. a. skrevet om dette Samvær: „Agassiz havde ikke den Udholdenhed, der er nødvendig til at fuldføre paabegyndte Arbejder; han kogte stadig og fattede nye Projekter, hvori han saa styrtede sig ind uden at se sig for og uden at tænke paa Vanskelighederne. Fossile Fisk, nulevende Ferskvandsfisk, levende og fossile Sjøpindsvin, Jøkler, zoologiske Navnelister, alt dette og meget andet sysselsatte os, og vi havde en hel videnskabelig Fabrik; manglede der Penge til vore Undersøgelser, skaffede Agassiz dem. Desor var utrættelig ved alt dette, han redigerede Texterne, beskrev Fossilierne, passede Korrespondancen, holdt Regnskab, sørgede for Trykkeriet og for Udførelsen af Billederne, samtidig med, at han var en elskværdig og hengiven Arbejdsfælle, altid i godt Humør og rede til at komme med morsomme Indfald.“

Netop ved den Tid, da Desor første Gang traf sammen med Agassiz, havde denne begyndt sine Jøkelstudier. Det følger af sig selv, at man i et Land som Schweiz allerede for længe siden har tænkt frem og tilbage over disse Jøkler, og den store *de Saussure* dvæler ogsaa meget ved dem i sit navnkundige Rejseværk om Alperne; de Tusinder af Stenblokke, man finder i Alpedalene, paa den helvetiske Højslette og i Jurabjærgene vare efter hans Mening førte did ved Vandstrømme. *De Charpentier* gav imidlertid 1837 den Tydning, at disse Stenblokke skræve sig fra Jøkler, der fordm havde strakt sig videre end nu. For Agassiz stod denne Forklaring som noget aldeles taabeligt, og han rejste derfor til de *Charpentier*, for at omvende ham; Udslaget af Sammenkomsten blev dog helt anderledes, thi Agassiz indsaa snart, at de *Charpentier* havde fuldstændig Ret, og han holdt da i Neuchatel sit navnkundige Foredrag, der gav Jøklerne, hvad der tilkom dem, og viste, at Schweiz's Overfladeformer for største Delen skyldes dem

og ikke Vandstrømme. Foredraget slog ned i den videnskabelige Verden ligesom et Lyn og gjorde en lignende Virkning som Luthers Sætninger mod Afladshandelen. Man kunde ikke nægte de Kjendsgjæringer, Agassiz fremførte; men man vilde dog ikke tro derpaa, og det gjaldt da for ham at finde nye og atter nye Kjendsgjæringer. I en Række Aar rejste nu Agassiz, Desor, Carl Vogt, Bernh. Studer, Escher van der Linth og flere omkring i Alperne, og intet kunde standse dem, hverken Regn eller Sne, Tørst eller Sult. De maatte og skulde frem paa Steder, som den Gang vare aldeles ukjendte, og hvor man ikke havde erfarne Førere som i vore Dage; det var mangfoldige Gange ogsaa kun med Livsfare, at de kunde naa deres Maal. Agassiz og Desor kom bl. a. ogsaa op paa Toppen af Jomfruen, som paa den Tid aldrig havde været besteg af nogen, og da de naaede op paa den øverste Spids, der kun har en Bredde af et Par Fod, satte de sig ved Siden af hinanden. „Da jeg indtog denne Plads,“ siger Desor, „føjte jeg mig lykkeligere end nogen Sinde før i mit Liv; jeg maatte trykke min Vens Haand, og jeg troer, at vi kunde have grædt begge to, saa glade vare vi.“ De levede ogsaa længe under en vældig Stenblok paa Aarejökelen, og her gjorde de deres fortrinlige Undersøgelser over Jökelen Vandring, Størrelsen og Retningerne af Revnerne i den o. s. fr., og Stenblokken er dermed bleven navnkundig under Navnet „Neuchatellernes Hotel“. Ved disse Vandring og Ophold i Alperne samledes efterhaanden saa mange Oplysninger, at Jökeltorien sejrrig trængte igjennem hos alle. Medens Agassiz skrev Afhandlinger derom for de lærde, udgav Desor foruden mange forskellige Artikler ogsaa to Bøger af mere populært Indhold om disse Bjergture, og disse Arbejder have ikke bidraget lidt til at aabne Folks Øjne for Sandheden i den nye Teori; fulde af fransk Livlighed og Esprit, rige paa nye lagttagelser og Kjendsgjæringer, ere de ogsaa højest tiltrækkende.

Da Agassiz 1846 fulgte den smigrende Indbydelse, han fik fra de nordamerikanske Fristater, ønskede han ogsaa at blive ledsaget af sin Ven, „Agassiz's Desor“, som denne kaldtes; men forinden foretog Desor dog alene en Rejse til de nordiske Lavde. I Danmark forklarede *Forchhammer* ham de forskellige Lag fra Kridtiden, vi have hos os, og bl. a. dem, som vor store Geolog har kaldt „nyere Kridt“; Desor gav dem Navnet „Terrain Danien“, og under dette Navn ere de godt kjendte i Udlandet. I det naturhistoriske Selskab i Neuchatel gav 1847 Desor en Udsigt over sin Rejse i de nordiske Lande, og han meddelte deri, at hele Norden i sin Tid har været dækket af Jökler; det varede dog en

hel Del Aar, inden de nordiske Geologer vilde gaa ind derpaa, men nu ere de alle enige i, at han har set rigtig.

Kort efter at Desor atter var kommen sammen med Agassiz, sønderreves Venskabsbaandet mellem de to Mænd. Man har talt meget om dette Brud, der ikke mere blev lægt, og der har vel været Fejl paa begge Sider, men de vare begge meget grebne deraf og tænkte kun med Sorg derpaa; de saas aldrig mere siden den Tid. For Desor var det længe hans Livsnerve, saa at sige, der var overskaaret, og han vidste i lang Tid ikke, hvorledes han skulde finde sig til rette. Den Maade, hvorpaa man behandlede ham i Fristaterne, var for Resten yderst smigrende, og medens Agassiz fik en Plads ved Universitetet i Cambridge derovre, blev Desor ansat ved den hydrografiske Opmaaling og rejste langs Kysterne for at studere Dyrelivet dér. Senere rejste han omkring i det Indre, i Egne, som den Gang vare aldeles ukjendte og hvor han levede sammen med Indianerne. Han vandt ogsaa disse Naturmenneskers Venskab, og da han en Gang efter nogle Dages Fraværelse kom tilbage til Vandfaldet Sainte Marie, styrtede nogle af disse Indianere ham i Møde, i det de raabte: „Kaïha, Nika! Bondjou, Nika!“ (se, Ven! Bonjour, Ven!). Siden brugte han stadig som Overskrift til sine virkelige Venner Ordet „Nika“. Ogsaa i disse indre Egne af Amerika fik han en hel Del Vidnesbyrd for Jökeltorien. Skjønt der laa en glimrende Løbebane for hamovre i Amerika, hvor han i tre Aar havde skaffet sig en Mængde Venner i alle Samfundsklasser, længtes han dog altid efter at komme tilbage til Evropa, og Omstændighederne gjorde, at dette kunde lade sig udføre. En ældre Broder af ham, der var Læge og havde giftet sig en stor Formue til, havde den Sorg at miste sin Kone, og han vilde nu have sin navnkundige Broder hjem; der var saa meget mere Grund dertil, som Lægen var syg og ikke kunde leve længe. Paa denne Maade kom Desor tilbage; Lægen døde 1858 og efterlod ham hele sin Formue, der til Dels bestod af faste Ejendomme i Kanton Neuchatel. Han fik nu Borgerret i Neuchatel og tog efterhaanden megen Del i Kantonets og i hele Forbundets offentlige Sager, han var Medlem af Kommissionen for den højere Undervisning i Kantonet, Vicepræsident for det naturhistoriske Selskab, Præsident for det historiske Selskab, Medlem af Forbundsforsamlingen o. s. v.; 1874 var han ogsaa Præsident for denne Forsamling. Alle disse forskellige Hverv hindrede ham imidlertid ikke at forfølge sine rent videnskabelige Formaal, og han udgav da flere Arbejder over Søpindsvinene, der ere bleve navnkundige, medens han tillige fandt paa den Inddeling af Schweizørsøerne, der er almindelig

antaget i den fysiske Geografi. I Aaret 1863 foretog han ogsaa i Forening med Escher van der Linth og Ch. Martins en Rejse til Sahara, hvorved det lykkedes at godtgjøre, at i det mindste Dele af Ørkenen i en ikke fjærn Tid have været dækkede af Havet. Samtidig med dette kastede han sig tillige over et nyt Felt. Da Zürichersøen en Gang stod meget lavt, fandt *F. Keller* en hel Del forskellige Oldsager i Søbunden, og senere gjenfandt man lignende i mange andre Søer i Schweiz. Disse Oldsager skrive sig fra en meget gammel Tid, da Folket boede i Pælebygninger ude i Søerne, for at værges sig mod vilde Dyr eller mod Fjenden, og man lærte snart, at de forskellige Levninger, som komme fra disse Bygninger, høre til forskellige Tider, og at man ogsaa dér kan adskille en Sten-, en Bronze- og en Jærnalder. Desor kastede sig nu med stor Iver over Studier, som høre hertil, og han udgav først alene et Værk og senere i Forening med *L. Farre* et andet, der er et sandt Pragtværk, derover. Han kaldtes til Savoien, Italien og Tyskland for at undersøge derværende Oldsager, og han deltog i de arkæologiske Kongresser baade i Kjøbenhavn og Stockholm. I det han gjorde sine Undersøgelser over Oldsagerne i Norditaliens Søer blev han slaet af Landskabets Lighed i Brianza f. Ex. med adskillige af Schweizer-Landskaberne, og han udtalte da, at Alpernes Jøkler i hin Tid have strakt sig langt ned i Norditalien, en Mening, som italienske Geologer f. Ex. Omboni og Stoppani senere have stadfæstet. Han fandt paa et særegent Navn for disse Egne, Jøkel-Landskabet („Moraenen Landschaft“, „Paysage morainique“), hvilket Navn nu er almindelig antaget og bruges om den Overfladeform, der viser sig paa Steder, hvor der forud har været Jøkler.

Efter det her givne er det altsaa klart, at Desor ogsaa har haft stor Betydning for den geografiske Videnskab. Han var ikke en af de rejsende, der have draget meget om i ukjendte Egne, thi han har nærmest kun rejst i Egne, der vare godt kjendte; men han har dér set meget, som man ikke kjendte før, og det kan nok være, at saadanne Rejser og Undersøgelser i mange Tilfælde have langt større Værdi for Geografien end mange længere Rejser i fremmede Verdensdele. Et Vidnesbyrd for, hvor megen Pris man satte paa ham som Videnskabsmand, er den Mængde Besøg, han fik om Sommeren paa sin Landejendom i Jurabjærgene; saa godt som alle vor Tids største Naturgranskere have været der i Dage og glædet sig over Værtens indholdsrige og aandrige Samtale. Han havde her en smuk Idé, der ret vidner om disse Besøg; han kaldte nemlig en Række Træer paa Ejendommen „Naturgranskernes Allé“ og indviede disse Træer

til de forskellige navnkundige Videnskabsmænd, som kom her, i det han indskrev et Navn paa hvert af dem. Liebig, Woehler, Virchow, Tyndall, Dowe, Siebold, Stoppani, Studer, Pictet o. s. v. have saaledes hver sit Træ, og naar Desor satte et sort Kors over et af disse Navne, fordi Døden havde udført sit Hverv, gjorde han altid dette med en vis Vemod, i det han, ligesom talende med sig selv, gjenkaldte sig, hvad den afdøde havde gjort for Videnskaben. — De, som talte med Desor, da han var her 1869 ved vor arkæologiske Kongres, ville vist ikke have glemt den lille Mand med det graalige Haar og det livlige Øje; Intelligens og Velvilje lyste paa en Gang ud af hans Træk. Skjønt født i Tyskland og opdraget dér, foretrak han fransk for alle andre Sprog; „det er det eneste Sprog, der passer for Konversation,“ sagde han.

Efterhaanden indfandt Alderens Svagheder sig, og han tog derfor i flere Aar om Vinteren til Syden, hvor han opholdt sig i Nizza, et Sted, som han elskede højt, og hvor han ogsaa udtalte, at han „helst vilde sove den evige Søvn“. Hvad han havde udtalt, gik ogsaa i Opfyldelse; han døde dér den 23de Febr. 1882, 71 Aar gammel, og i Overensstemmelse med hans Ønske jordede man ham paa dette Sted; Gaden, hvori han boede i Nizza, er opkaldt efter ham. Da han var ugift, indsatte han Neuchatel til sin Hovedarving saaledes, at Museet dér fik hans store Bibliothek og hans værdifulde Samlinger foruden en Sum af 250,000 Frank. En Del af denne Sum er efter hans Ønske henlagt til, at en halv Snes Elever fra de offentlige Skoler skulle gennemgaa et lille videnskabeligt Kursus eller opholde sig en Tid i Bjærgene for deres Sundheds Skyld. Denne Bestemmelse om Eleverne passede rigtig sammen med Desors store Interesse for den offentlige Undervisning. Fra 1841 til 1848 havde man haft et Akademi (Universitet) i Neuchatel; men det blev nedlagt paa Grund af politiske Rivninger. Det var nu stadig Desors Tanke at faa det gjenoprettet, og 1864 fik han dette sit Yndlingsønske bragt til Virkelighed. I Overværelse af en Mængde Mennesker, hvoriblandt Kantonets Auctoriteter og Byens Skolebørn, 1600 i Tal, udtalte han bl. a. disse smukke Ord: „Demokrati uden Oplysning er en Indbildning, Velvære uden Aandsdannelse er ikke et Gode, den unge Mand kan ikke blive god Borger uden Tugt og Arbejde. Det er ikke nok, at den Bygning, hvis Grundsten vi lægge i Dag, er prægtig at se til, og at dens Rum ere store, vel oplyste og luftige, den maa tillige være et Hjemsted for Orden og vedholdende Arbejde; paa denne Maade vil vort Værk være godt, og Velsignelsen fra oven vil ikke mangle. Saaledes indvie vi denne Bygning til

Ungdommens Opdragelse, gid vore Elever maa faa Sans for alt det, som er sandt, godt og ædelt! Da Desor havde fremsagt disse Ord, lagde han Grundstenen, i det

han slog tre Slag med Hammeren. — Han var ikke alene en stor Videnskabsmand, men ogsaa en ædel Sjæl med dyb Følelse for det menneskelige.

Mindre Meddelelser.

Den norske rejsende Carl Bock. Naar man i de senere Aar følger med de geografiske Tidsskrifter i Udlandet, er der en rejsende, hvis Navn jævnlig kommer igjen, og da det er en Nordmand, eller, naar man vil holde sig til Døbesedlen, en Dansker, her er paa Tale, tillade vi os i Uddrag efter det norske Blad „Ny illustreret Tidende“ at meddele nogle Oplysninger om ham:

Carl Alfred Bock er en Søn af en Kjøbmand i Kristianssand, og han blev født under et Ophold, Forældrene havde i Kjøbenhavn, den 17de September 1849. I et Brev til en Ven udtrykker Bock sig — med ægte engelsk Opfatningsmaade — saaledes: „Jeg er født i Kjøbenhavn, men vaccineret i Kristianssand.“ Han besøgte en Tid Latinskolen i Kristianssand, men blev senere sendt til Hernhuter-Kollegiet i Kristiansfeld, hvilket Bock omtaler meget nedsettende og skildrer som en Hyklerskole, der arbejder paa at nedbryde i Steden for at staalsætte Elevernes Karakter. I Aaret 1868 tog han til England, hvor han efter et Aars Rejser og Studier blev ansat hos den svensk-norske Konsul i Grimsby. Skjønt opdragen til Handelen havde dog Bocks Tilbøjelighed en helt anden Retning, i det han altid havde følt sig tiltrukket af naturvidenskabelige Studier. Under hans Ophold i Grimsby blev der ingen Hindring lagt i Vejen for denne hans Tilbøjelighed, som derfor stadig drog ham til sig, og han flyttede derfor til London for at følge sin Tilbøjelighed, og for ad denne Vej at bryde sig en Bane.

Med den udprægede Viljekraft, der senere udskadt hjalp ham frem blandt vilde og Kanibaler i Bagindien, kastede han sig i London over naturvidenskabelige Studier og optraadte ofte og med Held som Forfatter i det zoologiske Selskabs Skrifter, hvor han har beskrevet flere Arter af Bløddyr. Til dette Selskab har han senere stadig leveret værdifulde Bidrag. Hans rastløse Iver og Virkelyst tildrog ham snart Opmærksomhed og bandede ham Adgang til de videnskabelige Kredse og til det aristokratiske Samfund, der, som bekendt, i England altid med levende Interesse følger og med redobbel Liberalitet støtter intelligente Bestræbelser af enhver Art.

Paa de hyppige mindre Rejser, Bock foretog, besøgte han et Par Gange Norge; men hans Higen var dog stadig rettet mod at se og at oplukke fjærne Egne. Dette førte han ogsaa igjennem, i det hans Velynder og Ven, Markien af Tweeddale, 1878 udrustede ham for en Expedition til Bagindiens store Øer, væsentligst med det Formaal at gjøre favnistiske Indsamlinger, medens Bock tillige havde forberedt sig for etnografiske Studier. Han kom til Sumatra, hvor han opholdt sig i længere Tid, i det han særlig berejste Øens vestre Indland, og han lod to store Sendinger af indsamlede Sager afgaa til England. Endnu medens han opholdt sig paa Sumatra, døde Markien af Tweeddale, og Bocks Rejseplan blev hermed forrykket. Det havde ligget i denne at befære og undersøge en Del af Bagindiens lange Øflokk, der hidtil ikke var betraadt af nogen Europæers Fod. Han maatte nu se sig om efter andre Hjelpekilder og henvendte sig da til den hollandske indiske Regering. Hans oprindelige Rejseplan faldt imidlertid mindre vel sammen med det hollandsk-indiske Guvernements Formaal, hvorimod dette stillede ham i Spidsen for en Expedition til det indre af den store Ø Borneo, hvortil man intet Kjendskab havde. Tre Expeditioner vare tidligere sendte til Øens Indre; men de vare alle omkomne. Planen blev lagt saaledes, at Bock skulde indskibe sig til Øens Østside og trænge ind i Landet, for at komme ud enten ved Vestkysten eller ved Sydkysten. Det lykkedes ogsaa for

ham at fuldføre den farefulde Rejse, der efter fem Maaneders Ophold i det Indre førte ham ud til Sydkysten.

Det kan ikke være Stedet her nærmere at gjøre Rede for denne Rejse, da vi saa maatte indskrænke os til en lidet oplysende Opregning af hidindtil ukjendte Stammer, Kanibaler og Skovboere, Floder og Steder, og vi maa derfor henvisse til Bocks interessante Bog: „The head-hunters of Borneo“, (London 1881), som han udgav efter sin Hjemkomst til England; men nævnes bør dog, at det lykkedes ham at paavise Levninger af en tidligere indisk Kultur. Da Bock tillige er en meget duelig Tegner, er hans Rejsebeskrivelse rigelig udstyret med billedlige Gjengivelser af Mennesker, Dyr, Landskaber og Bygninger. I England, hvor Arbejdet har vakt megen Opmærksomhed, er det allerede udkommet i andet Oplag, medens det samtidig er udgivet paa hollandsk (paa Statens Regning) og ogsaa er bleven oversat paa tysk af Robert Springer under Titlen „Unter den Kanibalen auf Borneo“ (Jena 1882), og forsynet med et Forord af *Alfred Kirchhoff*, hvori denne bl. a. ytrer: „Uden lærd Tone, uden at kræve lærde Fagkundskaaber af Læseren, beskriver Forfatteren, hvad han har set, i et jævnt, men anskueligt Sprog og i kronologisk Orden, men uden Dagbogstilens Tørhed. Vi gjenemstrøje i hans Selskab atter det sydlige Borneo, indføres ved Hoffet hos den mærkelige Diamant-Sultan af Kotaj og benytte saa, for at trænge videre ind i hans Rige, Mahakkam-Vasdragets Vandveje, da uvejsom Urskov omtrent forbyder al anden Rejse paa denne Ø, „hvor en Abe kan komme fra den ene Ende til den anden uden at røre ved Jorden“.

Ved Tilbagekomsten fra sin Rejse paa Borneo blev Bock indført i det geografiske Selskab i London, hvor han, som Skik er for alle opdagelsesrejsende, maatte holde Foredrag over sin Rejse. En stor Del af hans hjemsendte og medbragte Sager bleve indlemmede i British Museum og i andre af Londons righoldige Samlinger.

Imidlertid blev Carl Bock ikke staaende ved denne ene Rejse. Medens han endnu var i Indien, indledede han Forhandlinger om en ny, denne Gang til Siam og Laos med det Formaal, om mulig ad denne Vej at trænge frem til det sydlige Kina. Hvor godt man ogsaa i Indien forstod at vurdere hans Duelighed til at gjenemføre sine Formaal, fremgaar af den højt ansætte hollandsk-indiske Oberst Stockers Beretning om ham. Denne udtaler i sin officielle Indberetning bl. a.: „Hr. Bocks Rejse fortjener ogsaa vor varmeste Sympati paa Grund af det Mod, som kræves til at foretage og udføre en saadan. Han paatog sig et Vovestykke, hvorved hans Liv hyppig var i Fare. Naar vi se hen til de tre foregaaende Expeditioners Skæbne, maa vi ikke alene ønske Hr. Bock til Lykke med de gode Resultater; han har erhvervet Krav paa vor højeste Anerkjendelse“. Bock blev tilbudt at blive i det hollandsk-indiske Guvernements Tjeneste, men da hans Helbred var medtagen af Rejserne, foretrak han at tage tilbage til Evropa.

Fuldkommen frisk igjen tiltraadte Bock i Fjor sin anden indiske Rejse, i det det engelske Udenrigsministerium forsynede ham med Introduktionsskrivelser, hvilket over for en Udlænding maa regnes som en særlig Bevaagenhed. En og anden flygtig Notis om denne hans anden Rejse har staaet at læse hist og her*), og han er nu efter Fuldførelse ogsaa af denne Rejse vendt tilbage til London. Denne sidste Rejse

*) Se bl. a. Brev fra Bangkok. Geogr. Tidsskr. 6te Bd. 1882 S. 112.